

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

Η τελευταία φάση της
γαλλικής επανάστασης
(1794-1799) και
η εποχή του

Ναπολέοντα
(1799-1815)

Μπακάλης Κώστας
history-logotexnia.blogspot.com

Χαρακτηρισμός του Ναπολέοντα

Εκείνος που θέλει να γνωρίσει τον πρώτο ύπατο και το μονάρχη των χρόνων της Αυτοκρατορίας, πρέπει να δει την προσωπογραφία του Ναπολέοντα που ζωγράφισε ο Γκρο (Gros) στη διάρκεια της εκστρατείας στην Ιταλία: ο καλλιτέχνης κατόρθωσε να διεισδύσει περισσότερο από κάθε άλλον στη βαθύτερη ψυχολογία του ανθρώπου Ναπολέοντα. Το μικρό ανάστημα [ύψος 1.68 μ.] και η σχετική ισχύότητά του ως ατόμου περνούν σε δεύτερη μοίρα, «χάνονται», και προβάλλει μόνο το πρόσωπο, το οποίο επισκιάζουν τα ακίνητα μάτια τα προσηλωμένα στο συνομιλητή και στο οποίο, πίσω από τη γραμμή των μικρών και σφιχτών χειλιών, διαφαίνεται η κυριαρχική θέληση.

Αυτήν τη φιλοδοξία, η οποία, σύμφωνα με τον ίδιο, ήταν τόσο στενά δεμένη με την ύπαρξή του, ώστε δεν ήταν δυνατόν να διαχωριστεί από αυτήν, υπηρετούσαν πολλές αρετές του και πρώτη από όλες το ότι ήξερε ν' ακούει. Το ότι έγινε ο αυταρχικός αυτοκράτορας, που έγινε τελικά, κάνει να λησμονεί κανείς τις παλαιές αρετές του μαθητευόμενου πολιτικού. Για ένα μεγάλο διάστημα, πριν τον διαφθείρει η εξουσία, ο Βοναπάρτης διατηρούσε αυτήν την αρετή, που τη συνέθεταν η θέληση από τη μία και το ενδιαφέρον από την άλλη να γνωρίσει και να πληροφορηθεί, προτού πάρει μία απόφαση. Το τραπέζι του γραφείου του ήταν φορτωμένο πάντα με αναφορές διοικητών των νομών, γενικών επιθεωρητών του στρατού ή εκπροσώπων της Τράπεζας της Γαλλίας, από τις οποίες κρατούσε σημειώσεις. Διάβαζε, ταξινομούσε και κρατούσε στα αρχεία του τα πάντα. Πάνω απ' όλα, όμως, προτιμούσε να συνομιλεί προσωπικά με τους ανθρώπους. Στο Συμβούλιο του Κράτους παρότρυνε τους μεν και τους δε σε αναμετρήσεις μεταξύ τους, αναζωπύρωνε τη συζήτηση με σύντομες παρεμ-

βάσεις και, ακόμη και όταν φαινόταν να έχει σχηματίσει γνώμη, δεχόταν να ακούσει και άλλες παρατηρήσεις και προτάσεις. Όταν δεν γνώριζε καλά ένα πρόβλημα, καλούσε έναν από τους καλύτερους ειδικούς, έκρυβε την άγνοιά του πίσω από μία βροχή ερωτήσεων, κάλυπτε την αμηχανία του πίσω από έναν προσποιητό θυμό, έκανε βόλτες γύρω από το συνομιλητή του και, τελικά, του αποσπούσε, χωρίς εκείνος να το υποπτευθεί, το μάθημα που περίμενε από αυτόν... Κατάλαβε έτσι πολύ γρήγορα ποια ήταν τα όρια μέσα στα οποία θα μπορούσε να κινηθεί η δράση του. Μία φράση που είπε στο Μιο ντε Μελιτό (Miot de Méliot) αποκαλύπτει αυτή την επίγνωσή του: «Έχω θέσει τέρμα στο ρομάντσο της Επανάστασης. Πρέπει τώρα ν' αρχίσουμε να γράφουμε την Ιστορία και να ιδούμε τι υπάρχει το πραγματικό και τι το εφικτό στην εφαρμογή αυτών των αρχών»...

Αντιδραστικός ή επαναστάτης; Οι ιστορικοί, από το 19ο αιώνα ως τις μέρες μας, δεν έχουν πάψει να θέτουν τους αναγνώστες τους, σε τελευταία ανάλυση, μπροστά σε μία πλαστή προβληματική. Η πραγματικότητα, παρά το ότι ο Ναπολέων μερικές φορές την αρνείται, είναι ότι ήταν επαναστάτης. Αν κατέπνιξε τις πολιτικές ελευθερίες, διατήρησε από το 1789 τη βασική κληρονομιά της Επανάστασης: το μετασχηματισμό της κοινωνίας. Η νέα αυτή κοινωνία, όμως, την οποία εγκαθίδρυσε, στηριζόταν σε αρχές οι οποίες ανέτρεπαν στο σύνολό τους την τάξη πραγμάτων που επικρατούσε τότε στην Ευρώπη. Με την Ευρώπη αυτή των αριστοκρατών δεν μπορούσε να υπάρξει συμβιβασμός.

Απόσπασμα από άρθρο του Ζαν-Πωλ Μπερτώ. Μετάφραση στην Εγκυκλοπαίδεια «Πάπυρος-Λαρούς-Μπριτάννικα».

α. Η τρίτη και τελευταία φάση της Γαλλικής Επανάστασης (1794-1799)

Οι Θερμιδοριανοί – μετριοπαθείς – επικρατούν στη Συμβατική.

Επαναφέρουν την επανάσταση σε πιο συντηρητικές θέσεις:

καταργούν ριζοσπαστικά μέτρα των Ορεινών
ψηφίζουν νέο Σύνταγμα (1795)
ανάθεση εκτελεστικής εξουσίας σε πενταμελές συμβούλιο , το <u>Διευθυντήριο</u> .

◀ Πίνακας (μεταξύ των ετών 1805-1807) του Γάλλου ζωγράφου Ζακ-Λουί Νταβίντ με το Ναπολέοντα να στέφεται αυτοκράτορας.

β. Η εποχή του Ναπολέοντα (1799 - 1815)

Με τη συγκατάθεση του Διευθυντηρίου (Νοέμβριος 1799) αναλαμβάνει την εξουσία ο **Ναπολέον Βοναπάρτης**, ένας λαοφιλής, φιλόδοξος και ικανός νέος στρατηγός.

Ο Ναπολέον ανακηρύσσεται Πρώτος Ύπατος (1799-1804) και αργότερα Αυτοκράτορας (1804-1815).

Εφαρμόζει μεταρρυθμίσεις σε όλους τους τομείς.

Σημαντικότερη είναι ο **Ναπολεόντειος Κώδικας**, νομικός κώδικας που ισχύει κατά βάση μέχρι και σήμερα.

Αναλαμβάνει σειρά πολέμων εναντίον πολλών κρατών της Ευρώπης.

▲ Πίνακας (1806) του Γάλλου ζωγράφου Ζαν-Ογκίστ Εγκρ με το Ναπολέοντα στον αυτοκρατορικό θρόνο. Για 15 χρόνια ο Ναπολέοντας Βοναπάρτης κυριαρχούσε στην εσωτερική και εξωτερική πολιτική της Γαλλίας. Με τις στρατιωτικές του επιτυχίες, με τις μεταρρυθμίσεις, αλλά και με την πολιτική της συμφιλίωσης που ακολούθησε, προκαλούσε σεβασμό στους Γάλλους πολίτες και φόβο στους αντίπαλούς του. Οι εκστρατείες του δημιούργησαν προσδοκίες σε όλους τους καταπιεσμένους λαούς.

▲ Η πρώτη σελίδα της Τρίτης συμφωνίας (δημοσιεύτηκε το 1806), που ονομάζεται και «Ηρωική», του Λούντβιχ βαν Μπετόβεν. Ο Μπετόβεν την αφιέρωσε στο Ναπολέοντα, αλλά όταν αυτός έγινε αυτοκράτορας, ο Μπετόβεν απογοητεύτηκε και έσβησε την αφιέρωση.

Cinquième degré ou 5me Classe.

1 ^{re}	2 ^{de}	3 ^e	4 ^e	5 ^e	6 ^e	7 ^e	8 ^e	9 ^e
1 ^{re} Année	2 ^{de} Année	3 ^e Année	4 ^e Année	5 ^e Année	6 ^e Année	7 ^e Année	8 ^e Année	9 ^e Année
1 ^{re} Année	2 ^{de} Année	3 ^e Année	4 ^e Année	5 ^e Année	6 ^e Année	7 ^e Année	8 ^e Année	9 ^e Année
1 ^{re} Année	2 ^{de} Année	3 ^e Année	4 ^e Année	5 ^e Année	6 ^e Année	7 ^e Année	8 ^e Année	9 ^e Année
1 ^{re} Année	2 ^{de} Année	3 ^e Année	4 ^e Année	5 ^e Année	6 ^e Année	7 ^e Année	8 ^e Année	9 ^e Année
1 ^{re} Année	2 ^{de} Année	3 ^e Année	4 ^e Année	5 ^e Année	6 ^e Année	7 ^e Année	8 ^e Année	9 ^e Année
1 ^{re} Année	2 ^{de} Année	3 ^e Année	4 ^e Année	5 ^e Année	6 ^e Année	7 ^e Année	8 ^e Année	9 ^e Année
1 ^{re} Année	2 ^{de} Année	3 ^e Année	4 ^e Année	5 ^e Année	6 ^e Année	7 ^e Année	8 ^e Année	9 ^e Année
1 ^{re} Année	2 ^{de} Année	3 ^e Année	4 ^e Année	5 ^e Année	6 ^e Année	7 ^e Année	8 ^e Année	9 ^e Année

Sixième degré ou 6me Classe.

1 ^{re}	2 ^{de}	3 ^e	4 ^e	5 ^e	6 ^e	7 ^e	8 ^e	9 ^e
1 ^{re} Année	2 ^{de} Année	3 ^e Année	4 ^e Année	5 ^e Année	6 ^e Année	7 ^e Année	8 ^e Année	9 ^e Année
1 ^{re} Année	2 ^{de} Année	3 ^e Année	4 ^e Année	5 ^e Année	6 ^e Année	7 ^e Année	8 ^e Année	9 ^e Année
1 ^{re} Année	2 ^{de} Année	3 ^e Année	4 ^e Année	5 ^e Année	6 ^e Année	7 ^e Année	8 ^e Année	9 ^e Année
1 ^{re} Année	2 ^{de} Année	3 ^e Année	4 ^e Année	5 ^e Année	6 ^e Année	7 ^e Année	8 ^e Année	9 ^e Année
1 ^{re} Année	2 ^{de} Année	3 ^e Année	4 ^e Année	5 ^e Année	6 ^e Année	7 ^e Année	8 ^e Année	9 ^e Année
1 ^{re} Année	2 ^{de} Année	3 ^e Année	4 ^e Année	5 ^e Année	6 ^e Année	7 ^e Année	8 ^e Année	9 ^e Année
1 ^{re} Année	2 ^{de} Année	3 ^e Année	4 ^e Année	5 ^e Année	6 ^e Année	7 ^e Année	8 ^e Année	9 ^e Année
1 ^{re} Année	2 ^{de} Année	3 ^e Année	4 ^e Année	5 ^e Année	6 ^e Année	7 ^e Année	8 ^e Année	9 ^e Année

Tableaux

des leçons que chaque Professeur et Prémonstrateur auroit à donner chaque jour dans les différentes Classes indiquées par des chiffres romains

Prémonstrateur de Langue	Prémonstrateur des Arts	Professeur de la Langue Latine	Professeur de Grec & Latin	Prof. de Français Logique, Gram. gén.	Prof. de Philosophie, Métaphysique, Cosmologie	Prof. des Langues modernes étrangères	Prof. des Sciences Administ. et Médic.
1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9
1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9
1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9
1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9
1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9
1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9
1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9
1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9	1 2 3 4 5 6 7 8 9

Vairin

▲ Το πρόγραμμα με τα μαθήματα και πόσες ώρες τη βδομάδα διδάσκεται το καθένα για τα γαλλικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. 1802.

Πολεμικές επιχειρήσεις του Ναπολέοντα

Εφαρμόζει εναντίον της Αγγλίας τον ηπειρωτικό αποκλεισμό των προϊόντων της, από το 1806.

Δημιουργεί στην Ευρώπη βασίλεια – δορυφόρους της Γαλλίας.

Επιτίθεται στη Ρωσία, το 1812, αλλά αποτυγχάνει.

Κατά την υποχώρηση ηττάται στη Λιψία (1813) από νέο συνασπισμό κρατών (Αγγλία, Ρωσία, Πρωσία, Αυστρία, Σουηδία, Βασίλειο της Νεαπόλης). Από τους 600.000 άνδρες της στρατιάς της Ρωσίας γύρισαν στη Γαλλία μόνο 100.000.

Η ήττα στο **Βατερλό**, το 1815, σήμανε την οριστική πτώση του Ναπολέοντα.

1. Η Ευρώπη το 1812, την εποχή της παντοδυναμίας του Ναπολέοντα.

► Γελοιογραφία
που σατιρίζει
τον ανταγωνισμό
της Γαλλίας και
της Μεγάλης
Βρετανίας:
Ο Βρετανός
πρωθυπουργός
Γουίλιαμ Πιτ
(αριστερά) και
ο Ναπολέοντας
(δεξιά) κόβουν
και μοιράζουν
στα πιάτα τους
όλη τη γη.

◀ Πίνακας που ζωγράφισε το 1814 ο Ισπανός Φρανθίσκο Γκόγια (1746–1828): «Οι τουφεκισμοί της 3ης Μαΐου 1808». Ο ζωγράφος εικονίζει με δραματικό τρόπο την αντίσταση των Ισπανών στο στρατό του Ναπολέοντα, όταν αυτός εισέβαλε στην Ισπανία, και την εκτέλεση των Ισπανών πολιτών που αντιστάθηκαν.

▲ Η σημαία της Ηγεμονίας των Επτά Ηνωμένων Νήσων. 1800–1807.

Τα στρατεύματα του Ναπολέοντα υποχωρούν από τη Ρωσία

γ. Γαλλική Επανάσταση και εποχή του Ναπολέοντα: Μια αποτίμηση(1)

★ Κατά την περίοδο 1789-1815:

Η αστική τάξη της Γαλλίας – αργότερα και των άλλων χωρών – κατέλαβε την εξουσία, προωθώντας τα συμφέροντά της μέσω μεταρρυθμίσεων φιλελεύθερου χαρακτήρα.

Η απολυταρχία, «το παλαιό καθεστώς» γκρεμίστηκε στην Ευρώπη.

Γεννήθηκε η σύγχρονη έννοια της πατρίδας (έθνος – κράτος, αφοσίωση των πολιτών).

Οι τάξεις της γαλλικής κοινωνίας πριν και μετά την Επανάσταση του
1789

Γελοιογραφίες εποχής (τέλη 18^{ου} αιώνα)

γ. Γαλλική Επανάσταση και εποχή του Ναπολέοντα: Μια αποτίμηση(2)

Διαχωρίστηκε η εκκλησία από το κράτος.

Καταργήθηκαν τα προνόμια των ευγενών και του κλήρου.

Ο λαός αναδείχτηκε σε αποκλειστική πηγή εξουσίας και σε κινητήρια δύναμη της ιστορίας.

Οι υπήκοοι έγιναν πολίτες.

Αναδείχτηκαν ιδέες και κινήματα παγκόσμιας απήχησης:

Φιλελευθερισμός

Εθνικισμός

Σοσιαλισμός

1. Η γαλλική επανάσταση δίδαξε στους λαούς να αντιστέκονται στους τυράννους

Η Ευρώπη δεν καταλαβαίνει ότι μπορεί να ζήσει χωρίς βασιλιάδες, χωρίς ευγενείς. Εμείς δεν καταλαβαίνουμε ότι μπορεί να ζήσει κανείς μαζί τους. Οι αξιότιμοι γείτονές μας απασχολούν [...] τον κόσμο με την υγεία του βασιλιά, με τις διασκέδασεις και τα ταξίδια του. Εμείς πληροφορούμε τον κόσμο για τα ονόματα και τις αρετές των ηρώων που πέθαναν για τη λευτεριά [...] Εμείς του μαθαίνουμε ότι σήμανε η ώρα της εκτέλεσης των καταπιεστών.

Ροβεσπιέρος, Λόγος στη Συμβατική Εθνοσυνέλευση, 7 Μαΐου 1794.

Πηγή: Μ. Βερέτας (επιμ.), Μαρά, Σεν Ζισι, Ροβεσπιέρος, Κείμενα, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1989, σ. 254.

2. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης για τη γαλλική επανάσταση

Η γαλλική επανάστασις και ο Ναπολέων έκαμαν, κατά την γνώμη μου, ν' ανοίξουν τα μάτια του κόσμου. Πρωτίτερα τα έθνη δεν εγνωρίζοντο, τους βασιλείς τους ενόμιζον ως θεούς της Γης, και ό,τι και αν έκαμναν, το έλεγαν καλά καμωμένο [...]. Διήγησις συμβάντων της ελληνικής φυλής απο τα 1770 έως τα 1836 (1851), τόμ. Γ', σ. 61.

δ. Το Συνέδριο της Βιέννης (1815)

❑ Συγκλήθηκε από τους νικητές του Ναπολέοντα με σκοπό:

- την επαναχάραξη των συνόρων
- την ανασυγκρότηση της απολυταρχίας
- την καταστολή των επαναστατικών ιδεών

❑ Αποτέλεσμα του Συνεδρίου:

Η βασιλεία επανήλθε στη Γαλλία, όπως και τα πριν το 1789 σύνορα της

Οι εκθρονισμένοι ηγεμόνες επανήλθαν στο θρόνο τους.

Η περίοδος που ακολούθησε (1815-1830) ονομάστηκε Παλινόρθωση.

Το 1815 ιδρύθηκε
η Ιερή Συμμαχία
από τη Ρωσία, την Αυστρία
και την Πρωσία.

Συνέδριο της Βιέννης

